

Погребняк І. В.,
доцент кафедри журналістики та нових медіа
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна),
кандидат філологічних наук
Ел. пошта: i.pohrebniak@kubg.edu.ua

Inha Pohrebniak,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor of Journalism and New Media
Borys Grinchenko University of Kiev (Kyiv, Ukraine)
Email: i.pohrebniak@kubg.edu.ua
ORCID iD0000-0002-5181-8561

УДК 394.92:316.344.42(=161.2)»18/19»

DOI: 10.28925/2524-2644.2019.2.6

ЕПІСТОЛЯРНА КОМУНІКАЦІЯ: СЕМІОТИЧНИЙ ВИМІР

EPISTOLARY COMMUNICATION: SEMIOTIC DIMENSION

У статті запропоновано оригінальний підхід до аналізу епістолярної комунікації української інтелігенції кінця XIX — початку XX ст. з позицій семіотичних означень, тобто листи фігурують як специфічне семіотичне утворення. Епістоли розглянуто як знаки, носії інформації, окреслено комунікацію як різнобарв'я ідей, мотивів, тем, що характеризуються внутрішнім сюжетом. Зроблено спробу дешифрування провідних комунікативних кодів епістолярної комунікації.

У ході дослідження з'ясовано специфіку епістолярної комунікації з позиції семіотичного підходу; окреслено стан розробки наукової проблематики; розглянуто епістоли інтелігенції з позиції семіотики; визначено основні коди у комунікації знакових постатей; розглянуто епістоли як поліфонічну знакову систему; синтезовано результати дослідження у висновках.

Для визначення сучасного стану розробки означеної проблематики було застосовано джерелознавчий пошук та аналіз фахових досліджень. Принцип історизму, наукової об'єктивності та системності дав можливість проаналізувати особливості епістолярної комунікації кінця XIX — початку XX ст. Семіотичний метод застосовано для дешифрування епістол; аналіз, синтез, узагальнення — у декодуванні листів та висновках.

Отже, основне завдання епістолярної комунікації інтелігенції кінця XIX — початку XX ст. полягало в інтелектуальному власному сприйнятті цінностей європейського модерну, у творчості й соціально-культурному досвіді талановитих представників інтелектуальної еліти. Семіотична значимість слів і пропозицій демонструє процес популяризації концепції знакового універсалізму.

Ключові слова: комунікація, епістолярій, семіотика, лист, інтерпретація, декодування, інтелігенція.

The semiotic method of analysis of the epistolary genre is one of the new directions of deciphering texts of historical and cultural significance. The importance of such an analysis is due to the fact that over time, many meanings in the texts disappear. The article presents an original approach to the analysis of epistolary communication of the Ukrainian intelligentsia of the late 19 — early 20 centuries from the standpoint of semiotic definitions. It means letters appear as a specific semiotic formation. Epistols were considered as signs, carriers of information, communication was outlined as the variety of ideas, motives, themes characterized by the inner story. Decoding the leading communicative codes of epistolary communication is made. The researched letters show moral, philosophical, socio-cultural, civil and personal features. The purpose of the scientific research is to determine the specifics of epistolary communication from the standpoint of the semiotic approach. The tasks of scientific intelligence are the following: to outline the state of scientific problem's development; to investigate the epistols of the intelligentsia from the standpoint of semiotics; to determine the main codes in the communication of character figures; to consider epistols as a polyphonic sign system; to synthesize the results of the research in conclusions.

A set of general scientific and special research methods is applied to achieve the purpose and tasks. Source research and analysis of professional researches are used to determine the current state of the identified problems' development. The principles of historicism, scientific objectivity and systematisms allowed us to analyse the peculiarities of epistolary communication of the late 19 — early 20 centuries. The semiotic method was used to decode epistol, analysis, synthesis, generalization in decoding letters and in conclusions.

Therefore, the main tasks of the epistolary communication of the intelligentsia of the late 19th — early 20th centuries were the intellectual own perception of the European modernity values, the creativity and socio-cultural experience of the talented representatives of the intellectual elite. The semiotic significance of words and sentences demonstrates the process of popularizing the concept of iconic universalism.

Key words: communication, epistolary, semiotics, letter, interpretation, decoding, intelligentsia.

Вступ. Комунікація — соціальна потреба, без якої неможлива взаємодія людей як соціальних істот. Звідси мета комунікаційного процесу — обмін інформацією. Межа XIX — початку XX ст. окреслена глобальним використанням листування як комунікаційного засобу поширення та обміну інформацією. Звісно, це позначилося і на листуванні видатних представників української інтелігенції. Дешифрування листів дає змогу розкодувати й отримати смислове значення (смысл), зміст знака, який розкриває сукупність інтимно-особистісних рис, властивостей, характеристик, кодів епістолярію тощо.

На думку С. Квіта: «“Комунікація” може означати зв’язок, переміщення та передачу. Розмовне значення має на увазі обмін інформацією чи почуттями у щирій розмові між друзями або співробітниками. Це особлива розмова, якій притаманні довіра і відкритість» [1, 10]. Вчений зазначає, що на початку XX ст. існувало п’ять взаємопов’язаних поглядів щодо окресленої проблематики: комунікація як управління масовою свідомістю; розвіювання семантичного туману; марні вилазки з фортеці індивідуальності; відкриття іншості; організація спільних дій [1, 10].

Своєю чергою, Д. Мак-Квейл зазначає, що Бергер та Чейффі визначили «науку про комунікацію» як таку, що «має на меті досліджувати виробництво, оброблення та наслідки функціонування символічно-знакових систем, а також розробляти перевірені теорії з правоспроможними узагальненнями, які пояснюють явища, пов’язані з виробництвом, опрацюванням і результатами» [2, 18–19]. Ч. Кулі наголошував на тому, що чіткої межі між засобами комунікації та рештою зовнішнього світу немає. Проте із народженням зовнішнього світу з’являється система стандартних символів, призначена лише для людей [3, 350–357].

Сучасна ситуація характеризується серйозними методологічними новаціями, підвищеним інтересом з боку дослідницьких угруповань до вивчення проблем семіотичного дискурсу. Дослідженню семіотичних процесів присвячено низку ґрунтовних праць, зокрема, Ч. Пірса («Логічні основи теорії знаків», 1897–1898), Ч. Моріса («Основи теорії знаків», 1938), Е. Кассіра («Філософія символічних форм», 1923–1929), Ф. де Соссюра («Праці з мовознавства», 1977) та ін.

Семіотика вивчає властивості знаків, будову і закони, керуючі знакові системи, які здатні зберігати і передавати інформацію. В центрі уваги семіотики — знаки, як носії значень, коди чи системи, в яких знаки організовані,

та культура, в межах якої знаки й коди оперують. Семіотика розкриває явища культури як знакові системи, які є феноменами комунікації і де окремі повідомлення організовуються й стають зрозумілими відповідно до коду. Код — одне із фундаментальних понять семіотики, а семіотичні коди є процедурними системами, що пов’язані конвенцією для кореляції означальних та означуваних у певних сферах. Коди забезпечують каркас, у межах якого знаки отримують смисл. Вони є керівництвами з інтерпретації, що використовуються інтерпретативними спільнотами. Інтереси семіотики розповсюджуються на людську комунікацію, зокрема і на епістолярій, адже листування — процес, який пов’язаний з передачею, зберіганням і переробкою інформації, з використанням знакових систем чи несистемних (ізолюваних) знаків. Закономірним є те, що в інформаційних процесах (епістолярній комунікації) знаки (листи) виступають як елементарні носії інформації, що містять коди.

Мета студії полягає у з’ясуванні специфіки епістолярної комунікації знакових постатей кінця XIX — початку XX ст. з позиції семіотичного підходу.

Завданням наукової розвідки є: окреслити стан розробки наукової проблематики; дослідити епістоли інтелігенції з позицій семіотики; визначити основні коди у комунікації знакових постатей; розглянути епістоли як поліфонічну знакову систему; синтезувати результати дослідження у висновках.

Методи дослідження. Джерелознавчий пошук та аналіз фахових досліджень застосовано для визначення сучасного стану розробки означеної проблематики. Принцип історизму, наукової об’єктивності й системності дав змогу проаналізувати особливості епістолярної комунікації кінця XIX — початку XX ст. Семіотичний метод застосовано для дешифрування епістол, аналізу, синтезу, узагальнення у декодуванні листів та у висновках.

Результати й обговорення. У ході дослідження здійснено спробу проаналізувати епістолярну комунікацію Б. Грінченка. У відкритих листах «З України Наддніпрянської» Б. Грінченко поділяє ідеї «світового єднання». Утім, на його глибоке переконання, кожна нація має дбати про власний національний розвиток. Тож автор обстоює думку про те, що українці обов’язково мають долучатися до інших культур, але тільки після того, як здобудуть власну національну ідентичність. Б. Грінченко обурюється позицією М. Костомарова і М. Драгоманова щодо «обмоскалення» українського

народу, дивується свідомому применшенню національних інтересів. Звертає увагу на те, що українська нація має здобути свої права, але робити це можна лише на усвідомленому національному ґрунті. Виправданим є протест митця проти московських видань, які деморалізують українців, призводять до духовного занепаду. На думку Б. Грінченка, наріжним питанням у проблемі українсько-російських контактів постає однозначна позиція придушення українських прав [4].

Однією з головних проблем, які ставив перед собою Б. Грінченко, є питання духовного розвитку України. Різка критика щодо розвитку літератури, історії України генерує різні смислові й настроєві пласти епістолярію. Так, у листі від 1888 р. до Комарова Грінченко чітко обстоює позицію розповсюдження української книги. Адже, на його думку, народ потрібно навчати на творах з приватного життя простих людей. Письменник вважав, що народ «скося» дивиться на українську книжку, тому що деморалізований тими обставинами, в яких живе: «... треба спершу привчити до книжки на рідній мові, а тоді вже учити» [5, 1].

Дешифрування національного коду листування Б. Грінченка свідчить про поліфонізм діалогів, що демонструють творчу індивідуальність письменника, розкривають єдність особистого й громадського, художнього і публіцистичного, морального й етичного. В цьому контексті варто послатися на специфіку епістолярного діалогу між Грінченком та Іваном Липою. У листі 1893 р. письменник зазначає: «Любий дідьку Йване, питаєтесь про те, де краще Вам зостатися — на селі, чи в Харкові. Скажу так: на село треба, дуже треба діячів, але треба їх і в місті. І там, і там можна зробити величезну користь нашій країні. Дивіцця, де Вам буде зручніше. На селі Вам буде спокійніше, бо не дошкулятиме Вас та “культурна” обстановка, яка мучитиме в городі. За те на селі будете Ви відгороджені від світу. Ви ж, здаєцця, звикли до товариства і тяжко Вам буде жити в самотині» [6, 1]. У листах Б. Грінченка простежується заглибленість у внутрішній психодуховний світ, передує почуттєве (інтуїтивне) начало, яке ґрунтується на процесі самостереження себе в суспільстві. Індивідуальне та індивідуалістичне є в нього не тільки предметом художньої обсервації, а й способом зображення нації; митець звертає увагу на проблему самотності, змінює концепт людини. 1882 р. в листі до Івана Зозулі митець пише: «Ти запевне дивуєшся, чом я досі не писав и здивуєшся ще більше, коли я тобі скажу, що не писав того, що просто не хотілося

писати. Якось байдужість до всего обняла мене на хвилину и захопила всю мою истоту. Схотилося сховатися, залізти у свій куток и сидіти так не вилазючи, щоб люде не побачили, и все думати, думати, думати. Що? Я й сам не знаю, тильки знаю, що щось не так зи мною робиться, як треба» [6, 1]. Б. Грінченко прагнув до моральної свободи українського народу, адже тільки за такої умови, на думку письменника, нація зможе досягти свого розквіту. Натомість відродження народу треба починати з його духовного пробудження. На жаль, виправданими є скарги Грінченка з приводу занепаду тогочасних часописів, що не знаходили підтримки у інтелігенції. У листі від 26 січня 1893 р. він писав: «Не радію я ніяк тому проєктованому (чи буде ж він в дійсності?) часописові, що має бути тріскою од “Батьк.”». Вбачаю с цього тілки те, що ті, що порядкують у “Батьк.”, не знають гаразд народніх потреб, — тим і одняли у народнього часопису науку та красне письменство. Це велика помилка і коли “Батьк.” не догадаецця, що се помилка, то вона загине. Та й яка вона тепер стала? Нещасний той аркушичок двічі на місяць! Це народній часопис! Сором і жаль бере!» [6, 1].

Світоглядний фундамент Б. Грінченка породжував певну концепцію дійсності, спосіб її пізнання, розуміння історичних закономірностей України, а його національні ідейні переконання були спрямовані на зміну наявних суспільних відносин, моральних ідеалів та поглядів на роль і значення української літературної творчості в житті України, її історичної епохи, людської культури в цілому. 1893 р. в листі до Олександра Кониського Грінченко наголошує: «Ви той, на кого можна у нас показати, говорючи: цей не хитався на своєму національному шляху нікуди, а всі ті 35 рр. невсипущої праці без перепини, без ваганья, положив на користь Україні, і завсіди в своїй літературній діяльності високо держав прапор української національної самостійности» [6, 1].

Головним завданням Б. Грінченко вважає забезпечення духовних потреб не лише інтелігенції, а й простого люду. Ідею національного відродження він вбачав у вільному політичному, соціальному, економічному, культурному розвитку українського народу, прагнув представити культуру як цілісність по всій етнічній території з єдиною загальнонаціональною мовою: «Українські націоналі-народолюбці вважають русько-українську націю за націю самостійну, що має всі права, які звичайно повинна мати нація — себто: права порядкувати по-своєму в своїй землі в справах просвітній, культурній, економічній, соціальной та політичній» [4].

У листі до С. Смаль-Стоцького Б. Грінченко висловлює незадоволення з приводу розвитку «сільських читалень», де книжки були «московською мовою». У листі від 14 червня 1894 р. він пише: «У нас як було тихо, так і стоїть тихо: “На всіх языках все мовчить, бо благодентсвує”. — По всій Росії “Петербурзькій Комитетъ Грамотности” збирає гроші на сільські читальні. Там будуть, зрозуміло, самі московські книжки. Прислано запросини й до нас, щоб гроші давали. Ми зреклись і запитались: чи будуть у тих читальнях українські книжки? Коли будуть, то тоді інша річ. На се комітет відмовив, що має клопотатися в уряді, щоб українські книжки дозволено до читалень і про це оповіщено в часописах. Петербурзький Комитет інституція досить поважна і там є й Українці. Тільки мало надії, щоб с цього що добре сталося, а в тім усяке буває» [7, 1].

Листування Б. Грінченка з дружиною 1883–1885 рр. є духовно необхідною комунікативною потребою, адже саме до неї були написані ліричні, оригінальні листи-вірші, листи-оди, зворушливі послання. Навіть візуально вони вирізняються з-поміж інших. Це 32 записочки, написані на невеличких аркушах паперу та два записнички-подорожники, що складаються відповідно з 57 та 147 невеличких за обсягом сторінок.

Відомо, що у 1883 р. Б. Грінченко на вчительських курсах у Змієві познайомився з молодою вчителькою Марією Миколаївною Гладиліною. Ця зустріч у його житті була найважливішою — щирі душевні розмови, спільні інтереси, листування зблизили їх так, що вони навіть називали одне одного лише по-родинному — «Сестро Марусю», «Брате Борисе». Письменникові, самотньому на той час, важко було переносити бачене і пережите, а друзів, щирих і вірних, бракувало, отож Марія, яка була його одноліткою, стала щирим однодумцем і найпалкішою прихильницею його ідей. Б. Грінченко палко закохався у цю розумну, добру, відверту дівчину: «Велике щастя на світі міні / Не знаю за віщо припало: / І серце і розум ніколи его / Ніколи ізроду не ждали. / Щасливий я, любко! У серці моім / Я гордую силу вже чую: / Благословляю, голубко, тебе / Любов нашу вірну святую!» [8, 1].

У записничках Б. Грінченка до Марії Грінченко поряд із ліричними рядками спостерігаємо віру дописувача у перспективи національного і культурного розвитку українства. З цих сторінок постає свідомо українська людина з чітко визначеними духовними орієнтирами: «[...] ми повинні зважити усі свої шанси, перш ніж почати борню з денационалізуванням України

і повинні розположити свою роботу відповідно з обставинами діла» [9].

На особливу увагу заслуговують листи Б. Грінченка до батьків. Написані російською мовою в різні роки і за різних обставин, вони завжди розпочинаються теплим зверненням: «Милые папа и мама» або «Дорогие папа и мама». Частина епістолярію має інформаційний характер і стосується виключно побутових питань. Наприклад, Б. Грінченко у листі після від'їзду від батьків пише: «Дорогие папа и мама! Я доехал до Чернигова довольно благополучным образом, если не считать того обстоятельства, что у меня на дороге украли томъ Сенкевича, разрознаить мне такимъ образом шеститомное сочинение. Дома засталъ все в порядке. Въ настоящее время мы уже наняли новую квартиру (15 руб. в месяц! Ужасная цена), но переберемся на нее не раньше половины июля, такъ какъ она еще не готова. Пока Маруся продолжает оканчивать каталогъ библиотеки, музея, от окончательного упорядочения его мы, какъ я и говорилъ, отказались: не хочемо братья за дело при тех обстоятельствах, в каких находимся и при свинскомъ к себе отношении. Но Марусина работа продолжится вероятно еще съ месяцъ или полтора» [8, 1].

Епістолярій Б. Грінченка до батьків характеризується поліфункціональністю, у ньому віддзеркалюються яскраві деталі, які відображають повсякденне життя конкретної родини, її пріоритети. З листів дізнаємося про аналіз Б. Грінченком шкільних творів брата Петра і його літературного хисту: «Прочитал Петины сочинения и затрудняюсь говорить о них. Дело въ том, что эти ученические работы почти всегда пишутся по одному и тому-же шаблону и это отнимает всю могущую быть у пишущего оригинальность, ибо тут шаблонъ требует (как это видно и здесь из поправок учителя) даже известного языка, въ напыщенности (отчасти) и витиеватости языка и наконецъ въ сильном подчинении образцам. Но, повторяю, я не могу сказать, что здесь принадлежит собственно к авторским недостатком, а также и теми детскими темами, которые даются ученикамъ V класса. Но, не смотря на вышеуказанные недостатки, в работах все-же заметна способность: видно уменьше нарисовать картинку, образъ, справляться съ данным материалом. Относительно-же пробуждение в Петрусе стремление к литературным занятием могу только сказать, что для меня это вещь очень трудная, и трудность эта, помимо других причин, обуславливается съ одной стороны, неизвестностью для меня того, на какой точке развития он стоит (почему я и не имею точки

отправления), а съ другой — тем, что влияние не личное, да еще сопряженное съ известною охотою П. къ переписке, будет в этом случаи недостаточно. Но я все таки попробую кой о чем с ним поговорить как только буду иметь свободное время» [11, 2].

У листах Б. Грінченка до батьків поряд із висвітленням сімейних і побутових сюжетів міститься інформація про перебіг його літературних справ: «Сборник “Пидъсил. стрихою” был издан в 2000 экз. из них я получил 500 экз., а изъ остальных 1500 издатель въ месяц продал 1000 экз. Как видишь, книга пошла хорошо, хотя тут помогла и ловкость издателя. Из своих-же экземпляров 100 шт. пошло на даровую раздачу, а 200 продано за 15 р. книгопродавцам; Изъ остальных часть сдал на комиссию, а часть (экз. 30) оставил себе. Я готовлю теперь издание своих рассказовъ; сюда войдут три, которые уже есть въ сборн. “Пид. с. стр.” (ибо издание уже можно считать распроданными) и еще шесть новых» [11, 2]. Вони допомагають реконструювати деякі сімейні обставини, особисті переживання, філософські та націєтворчі роздуми. У листі від 22 жовтня 1901 р. із Харкова Б. Грінченко пише: «Дорогие папа и мама! Наконецъ Вы въ Харькове, и это очень приятно. Превосходно, что история съ пальцем сравнительно легко окончилась, но я знаю по опыту, что такие вещи бывають и очень тяжелые. Да, уже десять летъ прошло со времени смерти Анюты. Тяжелая вещь смерть, особенно, когда умирает полное надеждъ и только приготоувишееся жить существо, — тогда сожаление выступает еще острее. Но съ другой стороны — кто знаетъ, какова была бы жизнь умершаго в молодости человека: быть можетъ она была бы во много разъ тяжелее смерти. И сознание этого должно ослаблять нашу боль по утрате дорогого существа...» [11, 2].

Декодування «родинного» епістолярію Б. Грінченка дає можливість ознайомитися з маловідомими моментами приватного життя грінченкової родини. Листи створюють образ дописувача як ніжного, турботливого сина, прекрасного чоловіка, неординарного батька, зрештою — чуттєвої людини, яка перейнята своїм часом. У листуванні з родиною перед нами постає зовсім незвичний образ Б. Грінченка — не полум'яного борця, а вразливої, ніжної, уважної і турботливої людини, для якої родина є однією із провідних життєвих цінностей.

Висновки. Період кінця XIX — початку XX ст. характеризується діяльністю знакових постатей, основу якого складала українська інтелігенція, що намагалася розв'язати основні

питання — культурну, національну та політичну ідентичність. Головне завдання епістолярної комунікації полягало в інтелектуальній авторизації та персоналізації цінностей європейського модерну, у творчості й соціально-культурному досвіді талановитих представників інтелігенції.

Епістолярій цього періоду вирізняється певними особливостями: у ньому постають філософські роздуми на різні суспільні теми, міркування про подальший розвиток української літератури, про мистецьку вартість творів, подається критичний аналіз художньої спадщини окремих авторів, розкриваються елементи психології творчості. Іноді листи мають біографічний характер, у них сконденсовані відомості про написання творів, цікаві деталі про творчу лабораторію митців. В епістолах постає самооцінка власної творчості, а деякі з них, по суті, є критичною студією на твори різних авторів та різноманітні теми літературного життя. Листування дає змогу інтерпретувати духовний світ, розкрити стилістичну майстерність митця. Водночас листи щоразу фіксують його оточення, коло та частотність спілкування.

Процес декодування листів оригінальний в пізнавальному плані, адже відображає контекст доби і дає можливість отримати інформацію як про адресанта, так і про адресата. Збережені листи відтворюють епістолярну культуру в цілому та індивідуальний стиль конкретного автора. Звертаючись до корпусу листів з позиції семіотичного підходу, а саме декодування, встановлюємо синтез певних кодів комунікації: загальнокультурні процеси епохи, етикетні трафарети та кліше, дружньо-особистісні, націєтворчі, європейські. Важливою характеристикою кодів є їх здатність керувати процесом пізнання, надавати смисл, який розшифровується адресатом за допомогою модальності власних суджень.

Джерела

1. Квіт С. Масові комунікації: підруч. Київ: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2008. С. 10.
2. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / пер. з англ. Оля Возна, Галина Сташків. Львів: Літопис, 2010. С. 18–19.
3. Кули Чарльз. Общественная организация. Изучение углубленного разума. *Тексты по истории социологии XIX–XX веков: [хрестоматия]* / сост. В. И. Добренъков, Л. П. Беленкова. Москва: Наука, 1994. С. 350–357.
4. Грінченко Б. Листи з України Наддніпрянської. Листи XII–XVIII. URL: http://litopys.org.ua/drag/drag_206.htm.
5. ІР НБУВ. Ф. III. Спр. 40927. 1–4 арк.
6. ІР НБУВ. Ф. III. Спр. 40997. 1 арк.
7. ІР НБУВ. Ф. III. Спр. 41039. 1 арк.
8. ІР НБУВ. Ф. III. Спр. 41226. 1 арк.

9. ІР НБУВ. Ф. III. Спр. 41226^б
10. ІР НБУВ. Ф. III. Спр. 41226. 1 арк.
11. ІР НБУВ. Ф. III. Спр. 32464. 2 арк.

References

1. Kvit, S. (2008). *Masovikommunikatsii [Mass Communications]*. Textbook, Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiya», Kyiv, p. 10 [in Ukrainian].
2. McQuail, D. (2010). *Teoriia masovoi komunikatsii [Mass Communication Theory]*. Translated by Olya Vozna, Halyna Stashkiv, Litopys, Lviv, p. 18–19 [in Ukrainian].
3. Cooley, Ch. (1994). *Obshchestvennaia organizatsiia. Izuchenie uglublennogo razuma [Social Organization: A study of the larger mind]*. Compiled by V. I. Dobrenkov, L. P. Belenkova, Nauka, Moskva, p. 350–357 [in Russian].

4. Grinchenko, B. *Lysty z Ukrainy Naddniprianskoi. Lysty XII–XVIII [Letters from Dnieper Ukraine. Letters of the 12–18 centuries]*. [in Ukrainian].
<http://litopys.org.ua/drag/drag206.htm>
5. ІР НБУВ, ф. 40927, 1–4 р.
6. ІР НБУВ, ф. 40997, 1 р.
7. ІР НБУВ, ф. 41039, 1 р.
8. ІР НБУВ, ф. 41226, 1 р.
9. ІР НБУВ, ф. 41226^б р.
10. ІР НБУВ, ф. ф. 41226, р.
11. ІР НБУВ, ф. III, 32464, 2 р.

Подано до редакції: 25.11.2019 р.
Прийнято до друку: 26.12.2019 р.

Погребняк І. В., доцент кафедри журналістики і нових медіа Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна), кандидат філологічних наук

ЭПИСТОЛЯРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ: СЕМИОТИЧЕСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ

В статье предложен оригинальный подход к анализу эпистолярной коммуникации украинской интеллигенции конца XIX — начала XX в. с позиций семиотических определений, то есть письма фигурируют как специфическое семиотическое образование. Эпистолы рассмотрены как знаки, носители информации, очерчена коммуникация как полифония идей, мотивов, тем, которые характеризуются внутренним сюжетом. Сделана попытка дешифрования ведущих коммуникативных кодов эпистолярной коммуникации.

В ходе исследования выяснена специфика эпистолярной коммуникации с позиций семиотического подхода; обозначено состояние разработки научной проблематике; рассмотрены эпистолы интеллигенции с позиций семиотики; определены основные коды в коммуникации знаковых фигур; рассмотрено эпистолы как полифоническую знаковую систему; синтезировано результаты исследования в выводах.

Для определения современного состояния разработки предложенной проблематики использован поиск источников и анализ профессиональных исследований. Принцип историзма, научной объективности и системности позволил проанализировать особенности эпистолярной коммуникации конца XIX — начала XX в. Семиотический метод использован для дешифровки эпистол; анализ, синтез, обобщение — в декодировании писем и выводах.

Таким образом, главная задача эпистолярной коммуникации интеллигенции заключалась в интеллектуальном собственном восприятии ценностей европейского модерна, в творчестве и социально-культурном опыте талантливых представителей интеллектуальной элиты. Семиотическая значимость слов и предложений демонстрирует процесс популяризации концепции знакового универсализма.

Ключевые слова: коммуникация, эпистолярный, семиотика, письмо, интерпретация, декодирование, интеллигенция.